

Erfgoedpraktijk op de snijtafel

Lectoraatsprogramma Reinwardt Academie 2012-2015

Rembrandt van Rijn 'De anatomische les van Dr. Deijman' 1656, Amsterdam Museum

Erfgoedpraktijk op de snijtafel

Programma voor het lectoraat Cultureel Erfgoed 2012-2015, Reinwardt Academie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK)

Wij hebben dit programma opgesteld na een oriëntatieperiode, direct na onze benoeming zomer 2011, van 100 dagen. Daarin voerden we vele gesprekken en discussies, binnen en buiten de muren van de Reinwardt Academie. Eind van dat jaar bespraken we een concept met de RWA-Commissie van advies, daarna met alle Reinwardt-docenten en tot slot met een internationale visitatiecommissie van de AHK-lectoraten.

1.

Opdracht

Het lectoraat Cultureel erfgoed is een van de acht lectoraten van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. De AHK heeft dit lectoraat in 2006 ingesteld om actuele ontwikkelingen binnen het brede erfgoedveld te vertalen naar inhoudelijke verbeteringen van het onderwijs aan de Reinwardt Academie. Deze opdracht, die de eerste vijf jaar is ingevuld met onderzoek naar een *unifying* erfgoedtheorie en naar de omgevingsgerichtheid van erfgoedinstellingen, ligt nog steeds ten grondslag aan het lectoraatsprogramma voor de periode 2012-2015. Wij wijken daar deels van af door niet meer een integrale of geïntegreerde erfgoedtheorie centraal te stellen; we sluiten daar deels op aan door nadrukkelijk de sociale kant van erfgoed te belichten.

Tevens beoogt het lectoraat met het programma een bijdrage te leveren aan het versterken van de positie van de Reinwardt Academie als internationaal kenniscentrum.

Als derde opdracht voor het lectoraat geldt de bijdrage van lectoren aan de verbetering van de onderzoeksvaardigheden van studenten en docenten. Het naar een hoger niveau tillen van onderzoek is een speerpunt in het algemene AHK-beleid en in het bijzonder in dat van de Reinwardt Academie.

Samenhang

Naar ons idee zijn de drie opdrachten niet los van elkaar te zien. Uitgangspunt voor het programma is de overtuiging dat erfgoedprofessionals kritisch, d.w.z. vanuit een principieel *onderzoekende* houding, moeten kunnen reflecteren op actuele ontwikkelingen in het veld.

Die reflectie is nodig om in de praktijk zowel onderscheidend als verantwoord te opereren in het krachtenspel dat optreedt bij het kiezen, beheren en presenteren van erfgoed. Dat veld wordt immers doorlopend beïnvloed, zo niet gevormd, door politieke, economische, maatschappelijke, ideologische, emancipatoire en identiteitskwesties.

Het lectoraat wil een sleutelrol spelen in de zorg voor theoretische reflectie op processen van 'erfgoedisering' en op andere ontwikkelingen in het erfgoedveld. Wij hechten evenzeer belang aan het besef dat erfgoedprofessionals bestaande betekenissen niet alleen kunnen (doen) reproducieren en eventueel gewenste (doen) fixeren en *vice versa*, maar ook en vooral nieuwe betekenissen kunnen laten ontstaan. Erfgoedinstellingen zijn in velerlei opzichten *generators of culture*. En erfgoedprofessionals zijn in feite *erfgoedmakelaars en -makers*.

Erfgoedopvatting

Wij vatten erfgoed niet als een gegeven op, maar als bijzondere eigenschap die binnen specifieke, maatschappelijke contexten wordt gecreëerd en toegeschreven

aan alle mogelijke objecten, ensembles en praktijken. Geladen met betekenissen roepen voorwerpen, gebouwen, teksten, *performances* en tradities die door een groep mensen als erfgoed worden gekoesterd, allerlei herinneringen op aan een bepaalde plaats of tijd. Tegelijkertijd geven ze een plaats of tijd er ook vorm mee.

Erfgoed kan politiek, sociaal en economisch worden ingezet en dat gebeurt in de praktijk ook altijd, en wel precies vanaf het moment dat het tot 'erfgoed' bestempeld wordt. Of men het nu wil of niet, processen van erfgoedisering gaan altijd gepaard met zowel insluiting als uitsluiting. Die hebben betrekking op de sporen zelf – selectie, canonisering – maar ook op de actoren. Erfgoed is immers een label dat door groepen mensen aan 'dragers' wordt opgelegd. En waar sprake is van groepsvorming is per definitie sprake van zowel in- als uitsluiting.

Actueel: sociale zaken

Het zijn deze maatschappelijke en procesmatige dimensies van erfgoed en erfgoedpraktijken die om kritische reflectie vragen. Daarbij zijn er actuele kwesties waarop het onderwijs zowel inhoudelijk als organisatorisch moet reageren. Het hedendaagse erfgoedveld heeft te maken met ingrijpende technologische ontwikkelingen, met als ongekend snel en intensief ervaren verplaatsingen van mensen, goederen en kennis, en met de daarmee verbonden precare zoektochten naar houvast en grenzen. Die laatste nemen soms extreme vormen van preoccupatie met identiteitskwesties aan. Recent heeft zich daar een tweede vraagstuk bij gevoegd, dat historisch wel eens unieker kan zijn: of en hoe erfgoedinstellingen de aangezegde substantiële bezuinigingen, een sterk afnemend publiek vertrouwen in de kunst- en cultuurwereld en wellicht ook een ongekende economische crisis zullen overleven. In de derde plaats is de verhouding tussen overheid, burger en particulier initiatief op erfgoedgebied grondig aan het veranderen. De klassieke opvatting dat het de overheid is die deskundig en plaatsvervangend moet waken over belangrijke publieke waarden maakt plaats voor andere visies op verantwoordelijkheden. Dat vergt nieuwe positioneringen voor en competenties van erfgoedinstellingen en -professionals.

In deze context wil het lectoraat zich met zijn onderzoek niet zozeer richten op het erfgoed zelf als wel op erfgoed*praktijken* en de manier waarop huidige en toekomstige erfgoedprofessionals en -makers op een zinvolle manier moeten, kunnen en willen inspelen op veranderingen in de samenleving in het algemeen en op die in het erfgoedveld in het bijzonder.

Deze aandachtsgebieden vormen samen een sociale kant van erfgoed die wij in ons lectoraat willen belichten.

2.

Het doel en de vragen

Met het inhoudelijke onderzoek wil het lectoraat bijdragen aan de ontwikkeling van een instrumentarium op metaniveau voor de analyse van praktijken van erfgoedinstellingen. Een dergelijk instrumentarium moet ons beter in staat stellen om na te denken over de samenhang in keuzes die gemaakt worden zowel bij de selectie en het beheer en behoud, ontsluiting en management van collecties, als bij presentatie, educatie en de omgang met diverse belanghebbenden.

Het immer uitdijende scala aan erfgoedsectoren dat ook de Reinwardt met haar opleidingen bestrijkt (collecties, gebouwde monumenten, archeologie, archieven, immaterieel, landschap, science communication), kent nogal uiteenlopende paradigma's. Elk daarvan toont specifieke constellaties qua herkomst, wetgeving, academische wortels, systemen van waardering en selectie, opleidingseisen, kwaliteit en ethiek. Inzicht daarin en het debat daarover kunnen bijdragen tot een scherpere positionering van de RWA.

Willen Reinwardt-studenten zich later kunnen handhaven op het onzekere terrein van

het erfgoed, dan moeten ze op een systematische manier kunnen reflecteren op hun eigen handelen als erfgoedprofessional. Wij zien onze missie dan ook pas geslaagd als het te ontwikkelen instrumentarium zijn weg vindt naar het onderwijs aan de Reinwardt en wij met ons programma aantoonbaar hebben bijdragen aan de vorming van de Reinwardter als een professional die niet alleen *doet*, maar het zich ook *ziet* doen.

De onderzoeksvragen die wij ons stellen bestrijken twee terreinen: relevantie en perceptie.

2.1 Relevantie

Voor de analyse van de wijze waarop erfgoedinstellingen naar relevantie zoeken, stellen wij ons een drietal vragen. Die vragen liggen in elkaars verlengde: hoe reageren erfgoedinstellingen inhoudelijk op ontwikkelingen in de samenleving, wat waren de al of niet bewuste intenties van de diverse betrokken spelers bij het selecteren, beheren en presenteren, en hoe veranderen niet alleen de verhalen die verteld worden, of de collecties die binnengehaald worden, maar op den duur ook de instellingen zelf?

a. Hoe gaan instellingen om met identiteitsvraagstukken?

Sommige erfgoedinstellingen zoeken naar radicaal nieuwe manieren om in te spelen op identiteitsvraagstukken en maatschappelijke veranderingen, onder meer als gevolg van grootschalige migratieprocessen (mensen, goederen, kennis). Wij willen onderzoeken hoe ze dat precies doen, waarom ze het soms laten, en wat de implicaties van die zoektocht zijn – of van het ontbreken daarvan. Hoe gaan erfgoedinstellingen om met traditionele tegenstellingen als volk/elite, hoge/lage cultuur, westers/niet westers, eigen en vreemd, lokaal/globaal? Soms probeert men bewust aan de geijkte categorisering te ontsnappen, zoals door aandacht voor 'superdiversiteit' (Imagine IC, Kosmopolis Rotterdam, Rotterdam Museum), voor transnationale relaties (Tropenmuseum) of voor leefstijl-groepen (Scheepvaartmuseum, Nederlands Openluchtmuseum).

Een andere trend is dat historische, volkskundige en volkenkundige musea kiezen voor strikt thematische presentaties. Universele praktijken of traditionele antropologische thema's staan dan centraal, zoals 'vieren en gedenken' en 'dood en begraven', rond praktijken of rituelen. Soms wordt teruggegrepen op structuralistische theorieën, maar vaker wordt vanuit een meer postmoderne benadering gewerkt.

Een trend die bij vrijwel alle erfgoedinstellingen waar te nemen valt, is het streven om van de bezoekers alle zintuigen en emoties te prikkelen. Deze trend, die zich vertaalt in een verschuiving van objectgerichte presentaties naar 'beleving', gaat gepaard met een nieuwe belangstelling voor immaterieel erfgoed. Ook feesten, religieuze rituelen, ambachtelijke praktijken, verhalen en liederen doen er toe. Volkskundige musea maar ook verenigingen kennen soms lange tradities van verzamelen en *performen* van 'volkscultuur' door middel van veldwerk, respectievelijk *living history*, *re-enactment* en *first person interpretations*.

Nu ook Nederland de internationale verdragen over immaterieel erfgoed gaat volgen en op dat gebied moet gaan waarderen, selecteren en komen tot 'safeguarding', dringen zich nieuwe vragen op. Hoe musealiseer je levende gebruiken? Hoe ga je om met nostalgisch heimwee naar een bedacht verleden ('the invention of tradition')? Waar plaats je ongecompliceerde wereldbeelden met duidelijk herkenbare, vastomlijnde groepsstructuren? Moeten musea en Reinwardters deze verlangens ter discussie stellen of ze juist proberen in te willigen met bijvoorbeeld een *experience* die alle zintuigen aanspreekt?

In het onderzoek zullen de verschillende benaderingen van erfgoedinstellingen worden getoetst, geanalyseerd en bediscussieerd. We willen dat samen met docenten, studenten en anderen doen door systematisch onderzoek naar schriftelijke en digitale bronnen en, door werkbezoeken, maar met name ook door in gesprek te

gaan met mensen uit het veld. Wij willen hen nadrukkelijk uitnodigen om collega's in ons onderzoek te worden door gezamenlijk te reflecteren op bovenstaande vragen op verschillende platforms en in verschillende bijeenkomsten [zie onder 3].

b. Wat is de inbreng van de diverse erfgoedmakers zelf?

Probeert men de dagelijks keuzes in het erfgoedveld en de factoren die daar een rol bij spelen te doorgronden, dan speelt direct de vraag naar intenties, vooral die van de erfgoedmakers zelf. Op basis van wat voor overwegingen werden en worden voorwerpen en collecties geselecteerd (onroerend) of binnengehaald (roerend)? Wat voor al of niet bewuste oogmerken gingen en gaan er schuil achter de beslissingen die conservatoren, monumentenzorgers, archivariissen en presentatoren namen en nemen? Om inzicht te krijgen in het primaire proces van de erfgoedpraktijk willen we ons richten op het in kaart brengen van de belangrijkste factoren die een rol spelen bij collectievorming en –presentatie in heden en verleden. Studies als die van Ad de Jong (*De dirigenten van de herinnering*) en Susan Legene (*Spiegelreflex*) laten het belang zien van onderzoek naar de verwervingscontext, en naar de passies en fascinaties van conservatoren en andere betrokkenen die voorwerpen het depot binnen brachten. Zonder grip op de *Zeitgeist* blijft veel van de erfgoed-status quo duister, raken collecties verweesd en stukt ons gesprek met 'de vorigen'.

Deze onderzoekslijn spoort met een langlopend onderzoek van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gericht op de ontwikkeling van een instrumentarium voor de waardering van erfgoed. Beide lectoren zijn direct dan wel indirect bij dit project betrokken geweest, en we denken daar ook een specifieke bijdrage aan te kunnen leveren.

c. Hoe veranderen erfgoedinstellingen daardoor?

De selecties van wat waardevol genoeg voor transmissie wordt bevonden hebben eigen tijdsdimensies. Wat de ene generatie waardeert, kan een volgende terzijde leggen – en omgekeerd. Het erfgoedwaardige van de vorigen is niet automatisch het onze. Wij willen onze studenten helpen ook dit soort verschuivingen te leren waarnemen. Dan moet je wel weer grip op die tijdgeest krijgen, en gevoel ontwikkelen voor voorbije intenties en voor andere receptiekaders dan die van nu. Maar niet alleen keuzes zijn tijdgevoelig, ook de rol van erfgoedinstellingen zelf is aan verandering onderhevig, net als die van overheden, bijvoorbeeld in de mate waarin die al of niet verantwoordelijkheid voor erfgoed nemen. Een goed voorbeeld is het herijken van de *governance* (het geheel van bestuur, beleid, toezicht, beslissingsrecht) bij musea. Bezoekers worden van toeschouwers immers meer en meer tot participanten (zie Nina Simon, *The Participatory Museum*, en Arnoud Odding, *Het disruptieve museum*). Dat gebeurt in zekere zin ook op het niveau van branches, zoals in de archivalistiek (*records continuum*) en monumentenzorg (*community archaeology*).

Het vroegtijdig de samenleving, of groepen daaruit, een positie geven in het proces van betekenistoekenning en dus ook bij meer technische aspecten als waardering en selectie, kan nieuwe horizonten zichtbaar maken. In dat kader wordt promotieonderzoek begeleid naar de *governance* van wetenschapscentra en -musea. De toegenomen aandacht voor immaterieel erfgoed krijgt daarbij een bijzondere lading. Ook het koesteren van een traditie zou wel eens een fundamenteel andere, *grass roots*-praktijk kunnen zijn dan het koesteren van een verzameling objecten, dat veel vaker sterk geïnstitutionaliseerd is.

2.2 Perceptie van erfgoedperformance

Een bijzondere vorm van omgang met tentoonstellen is *exhibition direction*. Gedurende twee decennia is deze integrale vorm van ruimtelijk communicatie-ontwerp aan de RWA ontwikkeld, en kan op internationale waardering bogen. Wat nog ontbreekt, is de analyse van het *resultaat* ervan, in termen van professionele tentoonstellingskritiek, analoog aan kunst-, theater- en filmkritiek. Dit onderwerp, hoe ruimtelijke communicatie te duiden in termen die niet van andere disciplines geleend worden, is bepaald onderontwikkeld. Wij denken aan te sluiten bij aandachtsvelden

die ook elders in de AHK van belang zijn: kunst- en architectuurkritiek en filmrecensies. In gesprek met Reinwardt-docenten die dit onderwerp eveneens hoog op de agenda hebben staan en er al mee experimenteerden, met de andere lectoraten aan de AHK, en met de brancheorganisaties van professionele intermediairs als de NVJ, willen wij dit onderwerp onderzoeken. Ook oriënteren we ons op internationale ervaringen met Actor-network theory (Latour) en meer praktisch die op het gebied van *exhibition analysis and critique*, evenals eerdere RWA-verkenningen van de in Engeland ontwikkelde systematiek van *Generic Learning Outcomes* (GLO's) waarmee het effect van museum- en tentoonstellingsbezoek meervoudig wordt geïnterpreteerd. Voor Nederland zijn er tal van nieuwe grenzen in beeld te brengen. Onze ambitie is om analoog aan Susan Sontags *On Photography* (1977), een handboek *On Exhibiting* te ontwikkelen, het reflectieniveau aan de RWA op dit gebied substantieel te verhogen, en daarmee meer samenhang tussen en focus voor verschillende RWA-subdisciplines te bieden.

3.

Samenwerkingsverbanden

Wij zien de hierboven geschetste ontwikkeling van een instrumentarium voor de analyse van erfgoedpraktijken als een samenwerkingsproces waarin (oud-)studenten, (gast)medewerkers en primaire relaties van de academie deelnemen. Daarbij willen wij instellingsbrede initiatieven gebruiken om het relatienetwerk van de Reinwardt Academie te versterken. De recent gestarte digitale Reinwardt Community en de Erfgoedarena zijn daar al voorbeelden van. Het lectoraat wil initiatieven nemen die kunnen bijdragen tot verduurzaming en verdieping van contacten op hbo/academisch en internationaal niveau.

De internationale netwerken waarin de Reinwardt sinds haar oprichting, 35 jaar geleden, is gaan groeien en bloeien, zijn van groot belang voor het profiel en de kwaliteit van de processen binnenshuis. Zoals de stad en het erfgoedveld de virtuele leeromgeving van de studenten zijn, zo vormen de contacten met onderzoekers en *practitioners*, collega-instellingen, congressen, workshops, werkverbanden (ICOM) en de verre biotopen van veel van onze docenten de intellectuele matrix waarbinnen onze academie zich voedt en positioneert, in een sterke wederkerigheid van halen en brengen. Het Internationale Master Programme is er het gevolg van en de voorwaarde voor.

Hieronder geven wij een overzicht van de diverse platforms voor de uitwerking van ons programma. Sommige vallen onder gedeelde verantwoordelijkheid van de directie en lectoraat, anderen vallen geheel onder het lectoraat.

1. Kenniskring

Een lectoraat bestaat in de regel uit de lector(-en) en een aantal collega-onderzoekers. Dat geldt ook voor ons lectoraat. In februari 2012 is een kenniskring geformeerd met daarin naast een aantal docenten van de Reinwardt ook promovendi van de lectoren. De kenniskring zal tenminste vijf maal per jaar bij elkaar komen om van gedachten te wisselen over vraagstukken die in het lectoraatsprogramma worden opgeworpen. Eens per jaar breidt de kenniskring zich uit naar een internationaal publiek in de vorm van een congres, zo mogelijk in samenwerking met andere erfgoedopleidingen (universitair, HBO) en -onderzoeksinstituten.

2. Erfgoedarena's

De verantwoordelijkheid voor het maandelijkse open debatpodium Erfgoedarena ligt bij de directeur van de Reinwardt en het lectoraat. Meer dan voorheen zullen studenten bij de arena worden betrokken. Tenminste twee keer per jaar zal er een internationale, Engelstalige arena worden georganiseerd, waarin ook de masterstudenten een nadrukkelijke rol hebben. De arena's zijn een uitgelezen mogelijkheid om vaardigheid op te doen in het converseren en debatteren over actuele kwesties uit de erfgoedpraktijk, en tegengeluid te genereren en te pareren. Na opheffing van Erfgoed Nederland worden vanaf 2012 de debatavonden met

wisselende partners georganiseerd. Een Programma-adviesraad staat directie en lectoraat terzijde.

3. Reinwardt Memorial Lecture

Een andere activiteit die onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het lectoraat en de directie valt, zijn de organisatie en publicatie van de jaarlijkse Reinwardt Memorial Lecture, rond de geboortedag van de Caspar Reinwardt, 3 juni 1773). Doel is toonaangevende, internationale spelers zichtbaar aan de RWA te liëren. Het lectoraat hecht aan verbreding van het effect, in de zin van het organiseren van masterclasses, en gebruikmaking van de *artist-in-residence*-mogelijkheden waarover de AHK beschikt.

4. Het Bachelor-curriculum

De Reinwardt Academie voelt als een instelling die een stormachtige ontwikkeling heeft doorgemaakt. Het meest ingrijpend waren wel de drastische uitbreiding van het werkveld waarop het bachelor-curriculum zich richt (van vooral musea naar 'erfgoedbreed'), de explosieve groei van het aantal studenten (van 60 naar 180 eerstejaars) en de invoering van competentiegericht onderwijs. Wij willen ons rekenschap geven van de effecten van deze ontwikkelingen en meedenken over manieren om daarop te reageren. Wij zullen dit steeds zoveel mogelijk in het licht van de ontwikkelingen in het werkveld doen.

Een concreet resultaat waar wij samen met de docenten naar willen toewerken is het vaststellen en toegankelijk maken van een corpus van erkende kennis op de hoofdgebieden van de RWA. Wij willen daar een eigen, duurzame vorm voor vinden, waar onze eigen en misschien ook andermans studenten wat aan hebben, evenals docenten en een mogelijke geïnteresseerdenmarkt rondom het HBO. Wij denken aan een vijftal cahiers die tot stand zullen komen in gesprekken met collega's en steunen op consensus. De onderwerpen zullen uit de volgende terreinen komen:

- erfgoedtheorieën
- erfgoed digitaal
- materiaal, beheer en management
- projectmanagement
- exhibition direction
- wet- en regelgeving
- publiek

Samen met de programmaraad willen wij verder naar manieren zoeken om inhoudelijke thema's uit het hier gepresenteerde programma in het bachelor-curriculum te laten terugkeren. De Reinwardt Academie wil immers meer samenhang, focus en verdieping in het curriculum tot stand brengen. Een eerste stap in deze richting is al gezet door onderzoeksopleiding in het BA-programma met het lectoraatsonderzoek te verbinden.

- a. manieren waarop erfgoedinstellingen inspelen op identiteitsvraagstukken,
- b. factoren die een rol spelen bij collectievorming in heden en verleden,
- c. publieksparticipatie in erfgoedinstellingen [en de herijking van *governance* en]
- d. perceptie van erfgoedpresentaties

Studenten worden gestimuleerd hun vierdejaarsonderzoek te richten op: Ook door zelf in het BA-onderwijsprogramma les te geven over deze thema's, en studenten in ons onderzoek te betrekken, willen wij een bijdrage leveren aan de verbetering van de onderzoeksvaardigheden van studenten.

5. Masters of Museology Programme

De Reinwardt Academie kent sinds 1996 een International Master's Degree Programme in Museology. Het programma zal de komende tijd op onderdelen worden vernieuwd, waarbij nadrukkelijk ook aansluiting wordt gezocht bij het

lectoraatsprogramma. Er is al gestart met een aantal experimentele *clinics*. Musea en andere erfgoedinstellingen leggen kwesties voor aan de masterstudenten en bespreken mogelijke oplossingen met hen. De clinics raken direct aan de vragen die hierboven zijn gesteld. Voorbeelden zijn workshops met Imagine IC rond de ontsluiting van hun collectie, en met het Rotterdam Museum over een project rond informele zorg. Volgende clinics kunnen thema's betreffen als migratie in het Openluchtmuseum, de nieuwe vaste opstelling van het Finse Alvar Aaltomuseum, of selectie van het legaat van volksfotograaf Dolf Toussaint.

4.

Maatvoering

De hier uitgesproken ambitie moet passen binnen onze mogelijkheden. Op papier zijn die beperkt. Riemer Knoop heeft voor het lectoraatschap een overeenkomst met de Reinwardt Academie voor 0,3 fte, Hester Dibbits een aanstelling voor 0,75 fte (0,3 fte voor het lectoraat, de rest voor leidinggeven aan het Master Programme en deelname aan het management). Reinwardt Academie docenten zijn lid van de kenniskring op tijdelijke en parttime basis.

Hoewel het lectoraatsprogramma is opgezet als een samenwerkingsproject, ligt de eindverantwoordelijkheid bij ons. Gevraagd naar wat we billijk vinden om over vier jaar op te worden afgerekend, noemen we graag nog eens expliciet onze ambitie om een substantiële bijdrage te leveren aan de verbetering van het onderwijs aan de Reinwardt Academie. Het gaat dan om focus, inspiratie, verheldering, samenhang en het gevoel met het veld mee te ademen. Daar mag men ons op aanspreken. Omdat wij verder weten hoe belangrijk het is om in woord en geschrift verslag te doen van de hier voorgestelde samenwerkingsprojecten, mogen wij ook worden afgerekend op een aantal publicaties en lezingen voor het brede erfgoedveld en andere geïnteresseerden. De vijf cahiers waarover we hierboven spraken zijn al ingepland: de eerste twee verschijnen in 2013, de volgende twee in 2014, de laatste in 2015.

5.

Slot

Het onderwerp van het lectoraat, "cultureel erfgoed", is vluchtig. Het kan van alles zijn, en wat het ook is, het staat altijd bloot aan alle mogelijk denkbare en ondenkbare, praktische en ideële claims en verwachtingen. De institutionele omgeving waarin wij ermee omgaan, een pas vernieuwde en snel uitdijende faculteit van de AHK, is dat in zekere zin ook. Maar er worden tegelijk hoge eisen gesteld aan transparantie, effectiviteit en meerwaarde van de opleiding. En de samenleving vraagt daarnaast van het hoger onderwijs permanente topkwaliteit én brede inzetbaarheid, terwijl het werkveld professionaliteit en daadkracht eist. Ook het grotere kader voor al deze bewegende *targets*, een duurzame welvaartsstaat met vaste instituties en geruststellende perspectieven, lijkt niet meer heel vast verankerd.

In deze notitie hebben wij een lectoraat op hoofdlijnen geschetst, ten behoeve van een samenleving die zich onzeker voelt. Wij vinden het gepast in plaats van zekerheden te geven, geëngageerd deel te nemen aan meervoudige zoektochten, en studenten, docenten en partners daartoe te inspireren.

Hester Dibbits en Riemer Knoop - 15 februari 2012